

4. Павло Маценко. Архівний довідник 1988/89. – Вінніпег, Манітоба : Осередок української культури й освіти. – 88 с.
5. Маценко П. Гончаров Петро Григорович / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1965. – Ч.1 (12). – С. 9.
6. Маценко П. Григорій Квітка-Основ'яненко (музичні зацікавлення) / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1969. – Ч.1 (28). – С.11–12.
7. Маценко П. Григорій Савич Сковорода і музика / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1967. – Ч. 3– 4 (22–23). – С. 7–8.
8. Маценко П. Давидов Степан Іванович (1777–1825) (Із циклю «Розтрачені діаманти») / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1967. – Ч. 3–4 (22–23). – С. 10–13.
9. Маценко П. Дегтярев Степан Аникійович (із циклю «Розтрачені діаманти») / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1965. – Ч. 4 (15). – С. 4–7.
10. Маценко П. Дмитро Степанович Боршнянський (1751–1825) / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1965. – Ч. 3(14). – С. 9–10.
11. Маценко П. Дмитро Степанович Боршнянський і Максим Созонтович Березовський / Павло Маценко. – Вінніпег: «Культура і Освіта», ротапринт, 1951. – 29 с.
12. Маценко П. Заповіт / Павло Маценко // Олександр Кошиць : зб. статей, спогадів і матеріалів до 130-річного ювілею з дня народження геніального диригента і композитора : довід. вид. / Є. М. Паранюк. – Івано-Франківськ : ПП Супрун, 2006. – С.118–120.
13. Маценко П. Засади творчості О. Кошиця / Павло Маценко. – Вінніпег, 1950. – 14 с.
14. Маценко П. Олександр Антонович Кошиць – диригент (до 90-ліття з дня народження) / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1965. – Ч. 3 (14). – С. 2–7.
15. Маценко П. Праці про церковну музику / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1966. – Ч. 2 (17). – С. 26–28.
16. Маценко П. Про «Ноктюрн» О. Кошиця / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1965. – Ч.3 (14). – С.9.
17. Маценко П. Тарас Микиша / Павло Маценко // Вісті. – Міннеаполіс – St. Paul, Minnesota, USA, 1969, березень. – № 1(28). – С. 5–10.
18. Маценко П. Українські канти / Павло Маценко // Канадійський фармер (Вінніпег). – 1980. – 22 верес.
19. Маценко П. Чар української пісні (з приводу появи альбому «Hear Ukraine Sings» в Канаді) / Павло Маценко // Олександр Кошиць : зб. статей, спогадів і матеріалів до 130-річного ювілею з дня народження геніального диригента і композитора : довід. вид. / Є. М. Паранюк. – Івано-Франківськ : ПП Супрун, 2006. – С. 139–140.
20. Орав свій переліг. Йосип Гошуляк : від маминої пісні до вершин вокалістики [упор. М. Онуфрив]. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. – 911 с.; іл.

В статтє сдєлана попытка анализа музыкально-публицистического жанра в творческом наследии Павла Маценко и его классификации с позиций музыкальной критики современности. Работа является панорамным обозрением музыкальной публицистики этого деятеля музыкальной культуры украинской диаспоры и направлена на возвращение ее в научное пространство Украины.

Ключевые слова: *музыкальная критика, статья, рецензия, обозрение, критическая статья, публицистика, Павел Маценко.*

This article is the attempt to analyse the music-nonfiction works of Pavlo Matsenko and to classify them from the viewpoint of modern music criticism. The article is the panoramic observation of the music-nonfiction works of the figure of the Ukrainian diaspora music culture and aimed at its return in Ukrainian nonfiction literature.

Key words: *music criticism, article, review, observation, critical article, nonfiction, Pavlo Matsenko.*

УДК 7.071.2:78.087.68 (477.8)

Романа Дудик

ХОРОВА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ ЇЖАКА

Проблема, що поставлена автором статті у центрі наукового дослідження, визначена спробою розглянути хорову спадщину творчої постаті Прикарпаття, диригента Василя Їжака в загальноукраїнському музичному контексті та визначення місця його діяльності у культуротворчому процесі.

Ключові слова: *хорова спадщина, культуротворчий процес, диригент, творча діяльність.*

© Дудик Р., 2015.

Нині хорове мистецтво має важливе значення у відродженні та актуалізації художніх цінностей, в інтеграції та культурному розвитку українського суспільства. Складні соціокультурні обставини породжують процеси, які знищують справжню пісенну традицію, замінюючи її на масову поп-культуру. В умовах сучасного міста актуальним постає питання залучення молоді до фольклорної традиції рідного краю, до збереження та популяризації кращих її зразків.

У працях науковців узагальнюються провідні тенденції, динаміка розвитку різних явищ музичної культури, освіти і мистецтва, типологія цих процесів та інші проблеми. Окрема справа – поява останнім часом книжкових видань про суто особисту діяльність визначних митців сьогодення. Крізь призму їх художньої творчості, громадянської позиції, світогляду й конкретної життєвої ситуації вимальовуються цілком реальні та, як правило, емоційно збагачені уявлення, скажімо, про епоху «шістдесятників», про нюанси режиму прорадянського ангажування освітньо-мистецької справи, про розкуті культурно-будівничі наміри й вчинки людей в обставинах зниженого духовного тону суспільства і, нарешті, про чинники дещо несподіваного вибуху мистецької стихії, зокрема музично-освітньої на Прикарпатті у 80–90-х роках ХХ ст.

Покоління шістдесятників, яке надзвичайно яскраво, по-новому проявило себе, зокрема в галузі музичної творчості, визначило і загальну атмосферу, своєрідний тонус мистецьких навчальних закладів тієї пори.

Важлива роль у цій шляхетній справі належить культурно-просвітницьким закладам, які безпосередньо займаються проблемами художньо-естетичного виховання культурного руху в загальнодержавному та регіональному масштабах.

Нині особливого значення набуває формування особистості в системі духовної культури, її естетичного відношення до праці, де найбільш повно розкриваються духовні сили, формуються її високі моральні якості.

Мета дослідження полягає у висвітленні хорової спадщини композитора Василя Їжака, у визначенні місця творчої діяльності диригента у загальнонаціональному мистецькому процесі.

Теоретичну основу дослідження складають архівні матеріали, що містять певну кількість новітніх даних про особливості розвитку освітньо-мистецького життя Івано-Франківська, документальні матеріали, свідчення музично-педагогічної, творчої, громадсько-культурної діяльності Василя Їжака з архіву Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. А також матеріали, вміщені в періодичних виданнях, каталогах, журналах, газетах; спогади родини митця, його колег, вихованців.

Василь Їжак належить до числа видатних діячів культури Прикарпаття як талановитий музикант-хормейстер, педагог, композитор, організатор вищої школи, культурно-громадський діяч. Вся його діяльність була спрямована на вирішення кардинальних завдань – виховання висококваліфікованих музикантів-професіоналів, розвиток хорового мистецтва краю, взаємозбагачення регіональної музичної культури в контексті українського музичного мистецтва.

Постать Василя Їжака в Івано-Франківському педагогічному інституті (нині Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника) посіла чільне місце у навчально-виховному процесі педагогічної діяльності музичного факультету, де саме і формувались його власні педагогічно-виховні принципи роботи, що мало вплив на художньо-естетичні цілі та культурний розвиток митця.

Постать Василя Омеляновича Їжака надто характерна. Певною мірою вона є символом духовних надбань української музичної культури другої половини ХХ століття. Винятково обдарований музикант, людина високої творчої енергії, талановитий педагог, вчений, організатор професійного та просвітницького музичного руху, мав вплив на розвиток багатьох галузей музичного життя Прикарпаття.

Василь Їжак – видатний диригент, продовжувач кращих традицій диригентської школи, педагог, талановитий самодіяльний композитор і громадський діяч, – зумів через все життя пронести в своєму серці любов до музики. Безмежна любов до музики і ствердження того, що «музика – це душа людини» – були його життєвим кредо.

Василь Омелянович успішно працював як самодіяльний композитор, твори якого виконувались і виконуються як у колективах художньої самодіяльності, так і професійних. Ним написані твори для жіночого ансамблю «Росинка» (керівник доц. Михайлюк Х.О.) на слова Л.Лепкого, В.Тіпухова, Я.Барнича, обробки українських народних пісень, а також твори для чоловічого ансамблю «Легінь» (керівник доц. Чоловський П.М.) тощо.

Василь Їжак входив до обласної Спілки самодіяльних композиторів, і з 1981 до 1991 роки був головою цієї Спілки. З 1978 року (до 1993) керував капелою вчителів міста, яка у 1984 році здобула звання «народної».

Такі хорові колективи, як чоловіча інститутська хорова капела «Явір» та студентський загально факультетський мішаний хор за 10 років від початку свого існування були лауреатами республіканських фестивалів і оглядів, приурочених до ювілейних дат. Правою рукою в класі з диригування на протязі багатьох років залишалась концертмейстер Ольга Михайлівна Махиня (в 90-х роках – Любов Гундер). Роботу Василя Їжака завжди відзначав ректорат тоді ще Педагогічного інституту.

Хорові твори займають значне місце у творчому доробку Василя Їжака. Звернення до хорового жанру пов'язане, насамперед, з хоровою діяльністю митця, та з періодом організації активної діяльності по цілій Україні хорових колективів (70–80-ті рр. ХХ століття), збагачення їх репертуарного запасу.

Хорова спадщина композитора репрезентує світські хори. Василь Їжак створював свої оригінальні твори композиції для мішаних хорів, наприклад: «Уперед, хто не хоче конати» на сл. П.Грабовського, «Вечір» на сл. М.Шалати, «Пісня про мій рідний край» на сл. В.Тіпухова. А серед обробок та аранжувань зустрічаємо обробки для однорідних хорів: «Чом, чом, земле, моя» (муз. Д.Січинського, сл. К. Малицької) для чоловічого хору та «Нічко цікавая» для жіночого хору.

Серед перших виконавців хорових творів композитора були: студентські хори Дрогобицького та Івано-Франківського педагогічних інститутів – «Гаудеамус», факультетський мішаний хор; вокально-хореографічні ансамблі «Пролісок» та «Верховинка» [2]. А ансамблеві твори увійшли до репертуару вокальних ансамблів «Росинки» та «Легінь». Серед перших виконавців вокальних композицій були: Єлизавета Їжак («Колискова», «Реве гуде негодонька» на сл. Л.Українки з вокального циклу «Сім струн» й «Пісня моїх мрій» на сл. Р.Міклоуша) та Михайло Сливоцький («Пісня про матір», «Тополі, тополі» на сл. С.Пушика).

У своїх творчих уподобаннях композитор звертається до віршів українських поетів: П.Грабовського, В.Тіпухова, М.Шалати, а також до поезії турецького письменника Назина Хікмета (основоположника революційного напрямку в турецькій поезії).

Хорові твори В.Їжака досить різні за жанровими нахилами й охоплюють наступний образно-емоційний діапазон: героїчний («Уперед, хто не хоче конати»), епічний («Балада про рядового» для мішаного хору з солюючими партіями баритона та сопрано на сл. Н.Хікмета), лірико-пасторальні («Вечір»), лірико-патріотичні («Пісня про мій рідний край», «Край Стефаніка» для мішаного хору та високого голосу на сл. Я.Крушельницького, «Пісня про рідну школу» для мішаного хору на сл. С.Пушика). За своїм змістом світські хори В.Їжака діляться на патріотичні пісні-марші та ліричні п'єси.

Героїко-патріотичну тематику представлено у хоровому творі «Уперед, хто не хоче конати», в якому, у музичній інтерпретації тексту основний акцент композитор зробив на чіткий пунктирний ритм та енергійний плин мелодичних мотивів. Твору притаманний колективний дух єднання, чіткість музичної мови. Серед епічного жанру хорової п'єси у творчості Василя Їжака яскравим прикладом виступає «Балада про рядового».

Василь Їжак був чудовим аранжувальником пісень. З найвідоміших його композицій такі твори: «Чом, чом земле моя», «Нічко цікавая», «Червоні маки» обробка для жіночого ансамблю на сл. і муз. Я.Барнича.

Тонкий ліризм музики В.Їжака представлений в обробці «Нічко цікавая» на мелодію та слова Л.Лепкого, для однорідного жіночого хору (ансамблю) а *cappella*, музика якої просякнута ніжними інтонаціями колискової.

Ще один приклад ліричної, а саме, лірико-побутової образності, представлений у творчості Василя Їжака в оригінальній композиції для ансамблю – «Виростала верба». Творчість поета В.Тіпухова була не байдужа композитору. Він завжди залюбки звертався до його поезії. Зацікавив В.Їжака і його вірш, написаний у дусі народної поезії про взаємне кохання, і створив чудовий твір, який тепер сприймається як українська народна пісня.

Можна стверджувати, що майстерність самодіяльного композитора проявляється, насамперед, у багатстві фактурного викладу хору, тембровій драматургії, різних типах хорового інтонування. У музиці В.Їжака прослідковується «неоромантичний» стиль з елементами сучасної стилістики, у який органічно вплітається фольклор (XIX–XX ст. – посилення ліричної домінанти). Композитор

інтерпретує першотворі елементи засобами сучасної музичної мови, не порушуючи первинної гармонії. Проте, персональні цінності накладають на стиль композитора своє забарвлення, індивідуальність, властиву лише музиці В.Іжака.

Свій творчий потенціал Василь Іжак реалізував у своїх творах, композиціях. За всі роки свого життя так і не відбулось найбільш повного концерту за участю творів Василя Іжака. Його запрошували на Львівське та Чернівецьке телебачення з власними творами, і, все ж, 20 квітня 2004 року в актовій залі Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка силами студентів та викладачів Інституту мистецтв, а також запрошених гостей, звучав вечір-реквієм пам'яті Василя Іжака, на якому звучали його твори:

– «Вечір» на слова М. Шалати у виконанні факультетського мішаного хору, керівник – заслужений працівник культури України, доцент Ольга Ничай, концертмейстер – Уляна Бурденкова;

– «Прелюд-роздуми» та «Прелюдія-етюд» у виконанні старшого викладача кафедри інструментального мистецтва – Євгенії Біркової;

– «Тополі, тополі» на сл. С.Пушика та «Калина» на сл. Л.Українки у виконанні студентки Л.Бойчук, клас професора Христини Фіцалович, концертмейстер – Вікторія Яковійчук;

– «Нічко цікавая» обробка В.Іжака, сл. і мелодія Л.Лепкого у виконанні жіночого хору, керівник – заслужений працівник культури України, доцент Жанна Зваричук, концертмейстер – Інна Чикирис;

– «Пісня про матір» на сл. С.Пушика у виконанні заслуженого діяча мистецтв України, професора Михайла Сливозького;

– «Хризантеми» на сл. С.Пушика у виконанні студентки О. Кузьмихи, клас професора Христини Фіцалович, концертмейстер – Вікторія Яковійчук;

– «Уперед, хто не хоче конати» на сл. П.Грабовського та «Чом, чом, земле моя» гармонізація, муз. Д.Січинського сл. К.Малицької у виконанні хорової капели «Червона калина» центрального народного Дому, керівник – заслужений артист України Володимир Зварун, концертмейстер – Л.Свистун;

– «Червоні маки» обробка, муз. В.Барнича та «Виростала верба» на сл. В.Тіпухова у виконанні вокального ансамблю «Росинка», керівник – заслужений діяч мистецтв України, професор Христина Михайлюк, концертмейстер – Любов Гундер;

– «Гей, ви хлопці, ви молодці» на сл. В.Тіпухова у виконанні вокального квартету «Легінь», керівник – заслужений працівник культури України, доцент Петро Чоловський.

Також на вечорі-реквіємі були представлені відеоматеріали концертних виступів В.Іжака з приватного архіву Л.Іжак, а також звучав вірш пам'яті доцента й композитора Василя Іжака «На відстані серця...» у виконанні автора Степана Пушика.

Твори Василя Іжака продовжують звучати на концертних сценах, що є свідченням високого професіоналізму митця – талановитого, самобутнього диригента, композитора, педагога.

Василь Іжак як сучасний самодіяльний композитор, осмислюючи традиційний спів, намагався усі виконавські компоненти втілити на різні рівні наближеності до першоджерела: від цитування концертного виконавського прийому через імітацію виконавської манери аж до творчого «переінтонування» [12, с.126] первинного пісенного зразка. Аналіз вокально-хорових композицій композитора засвідчує визначення їх як неоромантичних, з елементами сучасної стилістики, в який органічно вплітається фольклор.

Жанровий діапазон його творчого доробку розмаїтий, що включає хорові, ансамблеві, вокальні та інструментальні твори малих форм. Композиторська спадщина В.Іжака і нині користується широкою популярністю серед виконавців та слухачів.

1. Гринишин М. Музики світ прекрасний / М. Гринишин // Прикарпатська правда. – 20 січня. – 1970. – С. 4.
2. Затварська Р. В.Чуперчук – перлина гуцульського танцю / Р. Затварська – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002. – 136 с.
3. Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В.Стефаніка /документальний нарис/. - Ужгород: Карпати, 1990. – 118 с.
4. Іжак В. Молоді голоси / В. Іжак, Є. Іжак – К. : Музична Україна, 1982.
5. Іжак В. Музика / В.Іжак, Я. Крушельницький, В. Лужний – К. : Музична Україна, 1984.
6. Прикарпатський університет: здобутки і перспективи. – Івано-Франківськ : Плай, 2000.
7. Пушик С. Дорога до скарбів / С.Пушик // Прикарпатська правда. – 4 жовтня. – 1970. – С. 4.
8. Серганюк Ю. Наша пісня, наша дума...(репертуарний збірник) / Ю.Серганюк. – 1995. – 85 с.
9. Сорохтей Х. Музичні вечори / Х. Сорохтей // Прикарпатська правда. – 16 травня. – 1971. – С. 6.

10. Турянська О. Живе душа його в піснях / О. Турянська // Галичина. – 18 жовтня. – 1991. – С. 4.
11. Фонд архівного відділу Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Івано-Франківський педагогічний інститут (історичний нарис). – 1960. – 30 арк.
12. Фонд архівного відділу Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Особова справа В. О. Їжака. – 131 арк.
13. Яросевич Л. На крилах пісень / Л. Яросевич // Прикарпатська правда. – 7 березня. – 1971. – С. 4.

Проблема, которую автор сделала центральной в своем научном исследовании, обоснована попыткой рассмотреть хоровое наследие творческой личности Прикарпатья, дирижера Василия Ижака во всеукраинском музыкальном контексте и определить место его деятельности в культурном и творческом процессе.

Ключевые слова: хоровое наследие, культурный и творческий процесс, дирижер, творческая деятельность.

The problem the author has centered in the article is determined by the attempts to reveal the heritage of the kapellmeister Vasyl Yizak, creative figure of the Precarpathian region, in the overall Ukrainian musical context and identify the place of his activity in the cultural creative process.

Key words: choral heritage, cultural creative, kapellmeister, creative activity

УДК 78.2

Цзен Тао

СХІДНО-СЛОВ'ЯНСЬКИЙ СВІТ У КОНТАКТАХ З МУЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ КИТАЮ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті здійснено огляд представництва діаспорних музичних осередків та окремих діячів (насамперед вокального мистецтва) східно-слов'янського світу у Китаї початку ХХ століття та їх здобутки у галузі музично-виконавської, організаційної, педагогічної діяльності. Констатовано основні досягнення діячів російських, українських, польських, білоруських мистецьких сил, які достатньо активно забезпечували соціокультурні запити різних національних емігрантських громад в умовах духовного життя діаспори та здійснювали істотний вплив на слухацьку культуру й модель фахової музичної освіти Китаю.

Ключові слова: українська та російська діаспора Китаю, музичне виконавство, професійна музична освіта, полікультурна взаємодія.

Проблематика конвергенції культур Сходу і Заходу набуває все більшої актуальності з позицій глобалізаційних процесів сучасності. У музичному мистецтві, зокрема, ці тенденції досліджуються у найрізноманітніших аспектах. Певні напрацювання різного масштабу здійснені у сфері українського музикознавства, серед яких більшість складають статті, розвідки, дисертації китайських фахівців, які здобувають спеціальну освіту на теренах України. Це праці, котрі розкривають питання вокального мистецтва у педагогічному та методико-виконавському аспектах (Чжан Чунь Лян, Лю Сімей, Ші Хун Чан, Чань Лунь), окремі вектори та прояви суміщення світоглядно-мистецьких позицій європейських та китайської культур (І. Савчук, Ма Вей, Хоу Цзянь, Г. Вірановський, Лю Бінцян та ін.). Шляхи взаємовпливів розглядаються крізь призму широкого спектру чинників: через екзотизм, орієнталізм, літературні та музичні альянси образів Китаю, філософські віяння, переклади стародавньої поезії, інтерпретовану композиторами-європейцями тощо.

Активно розглядаючи опосередковані шляхи впливу та взаємозумовленості міжкультурних зв'язків митців західної Європи ментально, територіально, історично віддалених культурних сфер, дослідники досі недостатньо уваги приділили аспектам безпосередніх контактів слов'янських народів з Китаєм.

Значно рідше у полі зору дослідників є визначення особливостей формування та специфіки професійної музичної культури країн Далекого Сходу під впливом міжкультурних взаємодій (І. Чжен [15; 16], Н. Шахназарова [17], О. Фішман [13], музичного мистецтва Китаю (Л. Говердовская [1], Є. Дрожжина [3]), виконавських аспектів російської та української музики в умовах діаспори, умов культурного життя російських й українських громад та інституцій (Сунь Чжаожунь [11], М. Посівнич [8]), музичної освіти (В. Корольова [5], Сун Яньін [10], А. Хісамутдинов [14]) тощо.

© Цзен Тао, 2015.